

3. Cicero, Marcus Tullius. 1942a. *De Oratore*. Translated by E. W. Sutton, and H. Rackam. Cambridge, MA: Harvard UP.

4. Kant, Immanuel. *What is Enlightenment?* In *Eighteenth-Century Answers and Twentieth-Century Questions*, edited by James Schmidt, 58–64. Berkeley: University of California Press.

5. Dewey, John. 2008. *The later works, 1925–1953. Essays, Reviews, Miscellany, and The Public and Its Problems*, edited by Jo Ann Boydston. Vol. 2: 1925–1927. Carbondale: Southern Illinois University Press.

6. Habermas, Jürgen. 1991. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press. <http://surl.li/ciijnl>.

7. Habermas, Jürgen. 2022. "Reflections and Hypotheses on a Further Structural Transformation of the Political Public T. Shorina

Sphere. *Theory, Culture & Society* 39(4): 145–171. <https://doi.org/10.1177/02632764221112341>.

8. Robertson, Randy. 2020. "Habermas and the English Public Sphere Reconsidered." *Journal of Interdisciplinary History of Ideas*, 12 August 2020. <http://journals.openedition.org/jihi/991>

9. Knights, Mark. 2007. "How Rational Was the Later Stuart Public Sphere?" In *The Politics of the Public Sphere in Early Modern England: Politics, Culture, and Society in Early Modern Britain*, edited by Peter Lake, and Steven Pincus. Manchester: Manchester University Press.

10. Downie, Alan. 2008. *Robert Harley and the Press*. Cambridge: Cambridge U.P. 10.1017/CBO9780511895890.

THE PUBLIC SPHERE AND CONTEMPORARY CHALLENGES: SOCIAL-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Introduction. The presence of a public sphere is a defining feature of all democratic societies. With the rise of commercialization, political intervention, and mass media, especially new media in the late 20th century, the nature of the public sphere has transformed. In our time, the public sphere is a contradictory and dynamic phenomenon, and the theoretical interpretations in its study are just as diverse. This is what determines the increased cognitive interest in its analysis. **The aim and tasks** are to briefly clarify the historical evolution in the socio-philosophical understanding of the public sphere, to explore the conditions of its recent transformation, and to formulate contemporary problems and challenges. **Research methods.** The theory and method of discourse analysis, the method of comparative analysis, as well as systemic-logical, dialectical, analytical, synthetic, and structural research methods are used. **Research results.** In a broad sense, the concept of the public sphere has its roots in ancient Greek philosophical thought and political democratic culture. In the 20th century, J. Habermas was the first to theoretically substantiate the concept of the public sphere as a space in which citizens could freely discuss public issues and criticize the government. **Discussion.** The introduction of new digital media communications forces us to reconsider the concept of the public sphere, exploring the profound shifts and problems that this space brings to democratic discourse. J. Habermas notes contradictory trends that indicate, on the one hand, the expansion of access to information and public openness, but at the same time, lead to the regression of democratic institutions and the degradation of public communication. **Conclusions.** Despite criticisms of metaphysicality and empirical inaccuracy from various critics, J. Habermas's concept of the public sphere retains much heuristic value. It performs a normative and regulatory role in social life, namely, it serves the cause of solidarization, and integration of people based on rational and collective values.

Keywords: *democracy, public sphere, public life, media, public communication, critical rationality, debates.*

DOI: 10.18372/2412-2157.40.19335

УДК 17.035.1/036.2+316.628:339.5 (045)

Ю. В. Гуменюк

ЕФЕКТИВНИЙ АЛЬТРУІЗМ У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
julygumenyuk@gmail.com, ORCID ID: 0009-0007-9526-244X

Анотація. У статті аналізуються філософські та соціально-економічні теорії, які сприяють сталому суспільному розвитку в умовах глобалізаційних процесів в соціально-економічному та суспільному житті людства, а також визначені роль і місце ефективного альтруїзму у вирішенні проблем голоду, бідності, епідемії тощо. Методологічну основу дослідження склали історико-філософський, науково-системний, герменевтичний підходи, а також теоретичні засади діалектичного підходу у трактуванні ефективного альтруїзму. Увагу зосереджено на філософських основах гуманізму, на розумінні глобалізаційних процесів, на природі людини та її проявах в моральних інтуїціях та утилітаризмі. Описано філософію життя ефективних альтруїстів, які присвятили себе розвитку людства.

Ключові слова: альтруїзм, сталий суспільний розвиток, глобалізація, гуманізм, мораль, ефективний альтруїзм, моральні інтуїції, утилітаризм.

Вступ

Упродовж всієї історії людства було чимало мислителів, науковців і практиків, які мріяли про гармонійне, довготривале і справедливе суспільне життя, маючи часто різні погляди щодо формування ідей суспільного розвитку (Платон, Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла, А. Сен-Симон, Ш. Фур'є, Ш. Монтеск'є, Ф. Вольтер, І. В. Гете, І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Л. Фейербах, К. Маркс, Ж-Ж. Руссо, Ф. Ніцше, А. Ренд, Дж. Віко, А. Тойнбі, Е. Тофлер, Г. Маркузе, В. Вернадський). Деякі теорії у різні історичні періоди навіть втілювались у життя. ХХІ століття стало періодом народження і реалізації

концепції ефективного альтруїзму, хоча ідеї щодо такого підходу до добродійності почали з'являтися ще у другій половині ХХ ст. Основою цієї концепції стали гуманістична та гедоністична філософії, з їхнім яскраво вираженим прикладним характером та націленістю на ефективну реалізацію. Насправді ж у житті спостерігаються тенденції до стрімкого дисбалансування глобалізованого світу, прикладом чого може бути якість життя людей у різних країнах світу. Так, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. цей показник у найбільш розвинутих країнах сягнув самого високого рівня в історії людської цивілізації. Втім у країнах Африканського континенту голод, епідемії та дитяча смертність, тяжка фізична праця і

нелегальне рабство (торгівля людьми) сьогодні є актуальними і такими, що потребують негайного втручання благодійників та вирішення назрілих проблем на міжнародному рівні. Добродії опинились перед цими викликами, шукаючи відповіді на питання: Як можливо пояснити ту неймовірну кількість лиха і бід, які насправді легко подолати, а вони продовжують існувати й далі та ще й прогресують? Що потрібно робити, щоб подолати і вирішити всі ці проблеми?

Спробуємо розібратись у цьому питанні, звертаючись до філософських основ гуманізму, до розуміння глобалізаційних процесів, до природи людини та її проявів у моральних інтуїціях і утилітаризмі. Звернемося до філософії життя ефективних альтруїстів, які присвятили себе розвитку людства, подоланню криз та техногенних викликів. Для цього нами опрацьовувався науковий скарб мислителів й учених різних історичних періодів із концентрацією уваги на працях сучасників та вітчизняних науковців В. Андрущенка, Л. Дротянко, І. Маслікової, З. Бжезинського, Г. Бермана, Л. Губерського, Р. Даля, Л. Зідентопа, А. Конверського, В. Кременя, І. Лакатоса, А. Токвіля, А. Тойнбі, А. Фергюссона, Ф. Фукуями, С. Гантінгтона та ін., в яких проголошуються ідеї гуманності, демократичності і справедливості, дружби та миру; І. Бех, Л. Божович, Л. Виговської, З. Карпенко, С. Максименко, Н. Саджвеладзе та ін., які представляють окремі напрями досліджень та розробки теорії альтруїзму через аналіз наявних моральних якостей та їхні прояви в процесі розвитку та онтогенезу особистості. Теоретичні основи сталого розвитку як нової парадигми цивілізаційного поступу, що передбачає гармонію між біологічною та соціальною сферою, викладені в роботах В. Вернадського, С. Подолинського, М. Руденко, Е. Леруа, П. Тейяра де Шардена та ін. Сталий розвиток на глобальному рівні досліджували Г. Брундланд, А. Вебер, Д. Елкінгтон, О. Кіндратєв, Л. Мельник та ін. Серед сучасних зарубіжних авторів, які досліджують різні аспекти сталого розвитку, виділяємо Д. Медоуза, Л. Брауна, Г. Гарднера, Н. Картера, Ш. Лиле. Результати досліджень впливу глобалізації на сталий розвиток представлені в роботах Д. Кортена, К. Флавіна, Г. Френч. В Україні, починаючи з 1992 року, питання сталого розвитку стало предметом усвідомлення, вивчення і обговорення, які відображені в працях Б. Буркинського, С. Герасимової, Л. Круглякової, В. Кухар, О. Майданник, О. Осауленко, О. Царенко, О. Черкас, В. Шевчук, але загалом учені торкаються переважно окремих аспектів цієї складної проблеми. Відомими популяризаторами ефективного альтруїзму стали філософи П. Сінгер, Т. Орд, В. Макаскілл, утилітаристські ідеї в контексті ефективного альтруїзму розвивали Ю-Кван Нг та П. Унгер, схожі погляди мав один із найвпливовіших моральних філософів ХХ-ХХІ ст. Д. Парфіт, напрацювання яких представлені в авторських публікаціях та на сайтах відомих міжнародних організацій.

Мета і завдання

Метою наукової статті є проведення аналізу філософських та соціально-економічних теорій, які сприяють сталому суспільному розвитку в умовах глобалізаційних процесів у соціально-економічному та суспільному житті людства, а також визначення ролі і місця ефективного альтруїзму у вирішенні проблем голоду, бідності, епідемії тощо.

Методологія дослідження

Методологічну основу статті склали історико-філософський, науково-системний, герменевтичний підходи, а також теоретичні засади діалектичного підходу у трактуванні явищ.

Результати

XX століття стало періодом, в якому альтруїзм як специфічне явище свідомості та поведінки став предметом філософсько-соціологічних, соціобіологічних та соціально-психологічних досліджень та інтерпретацій, які характеризуються принциповими методологічними суперечностями. Деякі реалізації концепцій Постмодерну цього періоду, як зазначає українська філософиня Л. Дротянко, можна представляти як соціальний проєкт, соціальне прогнозування, деякі – як соціальні утопії. Враховуючи ж те, що в історичному поступі здебільшого переважає орієнтація на «економічний ефект», який живлять інтереси корпорацій, підприємств тощо, вона стверджує, що «...при прийнятті рішень люди керуються не соціокультурними цінностями, а прагматичними, економічними» (Дротянко 2023, 9; Суходуб 2024, 83). Аналіз наукових підходів до вивчення феномену альтруїзму вказує на їхню обмеженість у частині наукових інтенцій. Так, згідно з концептуальними положеннями еволюційних теорій моралі, природа та сутність альтруїзму розглядається не як соціально обумовлена, а як вроджена якість, що є структурною одиницею генетичного коду людства. В соціально-психологічному контексті акцент робиться лише на семантичному значенні відповідного концепту, тому розкривається через любов до ближнього, турботу, емпатію та ін. Та все ж спільною рисою всіх теорій, незалежно від приналежності до наукового напрямку, є фіксація сутнісних характеристик феномену альтруїзму на рівні понятійного визначення. Наводимо деякі з них:

- альтруїзм (від лат. *alter* – інший) – моральний принцип, що полягає у безкорисливому прагненні до діяльності на благо інших, у готовності заради цього зректися власних інтересів (Шинкарук 1986, 19);

- альтруїзм (франц. *altruisme*, від *alter* – інший) – моральний принцип, згідно з яким благо іншого і він сам морально є більш значущим, ніж особисте «Я» і його особисте благо; принцип, що полягає у співчутті до інших людей, безкорисливому служінні їм, у готовності жертвувати для їх блага власними інтересами до самозречення (Тофтун 2014, 23).

З наведених визначень стає очевидно, що спільним для них є акцент на поведінку, центральним мотивом якої є непрагматично орієнтована діяльність, яка відбувається в інтересах інших суб'єктів соціальної взаємодії, що означає здатність жертвувати своїми інтересами та надання переваги суспільно значущому, а не індивідуальному. Саме ці

сутнісні характеристики феномену альтруїзму викликають сумнів, у той час коли кожен гостро відчуває проблемність власного буття; виникає питання щодо доцільності існування відповідної особистісної якості в сучасних культурно-історичних та економічних умовах, у глобалізованому та прагматично орієнтованому світі? І чи не суперечить сутність альтруїзму сутності принципу гуманізму?

Передовсім, гуманізм – це філософський та етико-соціологічний принцип ставлення до людини як до вищої цінності; система поглядів на людину як на історично сформовану найвищу цінність, для якої благо людини – критерій суспільної оцінки, а принцип людяності – необхідна норма відносин. В основу гуманізму закладена сукупність моральних цінностей і норм поведінки, згідно з якими людина – «міра всіх речей». Якщо в гуманістичній філософії людина, її життя та свобода є найвищою цінністю, то логічним є, що цінністю є і її потреби та інтереси, які ніхто не має права (морального) обмежувати й скеровувати. Втім, поняття альтруїзму, зазвичай, викликає асоціації та фіксує увагу не тільки на його безкорисливості й обмеженні власних інтересів, на наданні переваги суспільного над особистим, а й на жертвованості, яка часто есхатологічно сприймається як смерть суб'єкта. В цьому контексті альтруїзм як соціально-значуща якість особистості є аморальним, і сприймається як насилля над природою людини.

Для більш повного розуміння значення гуманізму в альтруїстичній парадигмі доречно звернутись до концептуальних положень філософської системи Ж.-П. Сартра, які він виклав у науковій праці «Екзистенціалізм – це гуманізм» (Сартр 2022). Філософ проголосував, що свобода людини залежить від свободи інших, так само як і свобода інших залежить від індивідуальної свободи. Відповідно, цінність особистого буття залежить від того, чи є для людини цінністю і ціллю буття інших. Вільна особистість постійно стоїть перед вибором, звільняється від зайвої атрибутики (безкорисливості, здатності ставити інтереси іншого вище своїх і т.ін.), вона починає закривати й заперечувати для себе цінність буття інших, у такий спосіб, знецінюючи їх, що, в кінцевому результаті, призводить до знецінювання самого себе. Натомість, Ж.-П. Сартр, звертаючись до людини, говорить, що іншого законодавця, окрім неї самої, немає, у занедбаності вона буде вирішувати свою долю. Мислитель доводить, що реалізувати себе по-людськи людина може не шляхом занурення у саму себе, а лише у пошуку мети зовні, якою може бути якась суспільна діяльність.

Людство проживає першу чверть XXI сторіччя, переосмислюючи свій історичний шлях, виявляючи нові тенденції розвитку й загрози, здійснюючи пошук напрямів та способів, які б забезпечили цивілізаційний поступ і водночас гідне життя кожної людини. «На ідеї альтруїзму базуються західна і вітчизняна моделі соціальної роботи, проте в західній – вони відображені в індивідуалізмі, визнанні абсолютної свободи особистості, захисті її прав, а у вітчизняній історико-культурній та філософській традиції соціальної допомоги простежуються ідеї колективізму. Альтруїзм на вітчизняному ґрунті

являє собою втілення ідей соборності, народності, колективізму» (Ашиток 2018, 107). Головною тенденцією цього розвитку бачиться процес глобалізації, який зазвичай розуміють як зростаючу взаємозалежність і взаємозв'язок сучасного світу, що проявляється в поширенні глобальних норм і цінностей, міжнародних угод і договорів про захист прав людини й охорону довкілля. Сьогодні міжнародне співтовариство добре усвідомлює, що найбільш значущою вартістю є не просто життя як виживання, а гідне життя людини. «Панівною ідеологією XXI ст. стала концепція сталого розвитку, що пояснюється усвідомленням світовою спільнотою необхідності забезпечити узгодження інтересів сучасності і майбутнього таким чином, щоб економічне зростання здійснювалося на раціональних засадах, з урахуванням принципів обмеженості наявних ресурсів і важливості гармонізації зв'язків між економічною, соціальною і екологічною системами» (Лелеченко 2017).

Аналіз наукового доробку виявив деякі акцентуації, які тією чи іншою мірою співпадають із близькою для нас позицією щодо розуміння терміну «сталий розвиток». Річ у тім, що базові міжнародні документи були опубліковані англійською мовою, тому загальноновизнаним став термін «sustainable development», семантичний аналіз якого означає розвиток, який може постійно підтримуватися і продовжуватися. Отже, сталий розвиток – це концепція, яку можна сформулювати як справедливе життя в межах наших екологічних можливостей; це концепція революційного переходу від системи економічного зростання до сталого розвитку суспільства, що ґрунтується на оцінці прогресу не за кількісними параметрами економічного зростання, а за параметрами якості людського життя та стану довкілля. Сьогодні прихильники теорії сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією XXI століття і навіть усього третього тисячоліття, яка, на основі наукової обґрунтованості, зруйнує всі наявні світоглядні ідеології, визнаючи їх фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації. Перш за все, на думку бельгійського філософа Етьєна Фермеєрса: «Людина має дотримуватися наступного правила: мій спосіб життя повинен стати таким, щоб і кожний ближній міг споживати таку ж кількість енергії та сировини, як і я, і це не порушувало б стаціонарного характеру системи. Разом з тим треба намагатися не створювати потреби, які не сумісні з відповідною організацією виробництва та споживання (наприклад, потреби, які стимулюють марнотратство)» (Фермеєрс 2000, 49).

Сьогодні, в умовах загальної – економічної, соціальної, інституційної, світоглядної – кризи питання суспільного буття стає актуальним як ніколи. Відомо, що причиною такого явища, передовсім, є моральні та духовні чинники, які утворюють світоглядний простір для суспільного буття, де, у свою чергу, формується суспільна свідомість, а індивідуальна свідомість (соціокультурна ідентичність) – творить суспільне буття. Тобто ми живемо так, як розуміємо і відчуваємо життя у його цілісності і багатогранності. Питання, переважно, вбачається у

цінностях, ідеях, життєвих орієнтирах, світоглядах людей. Натомість, суспільний простір буття людей і суспільства загалом все більше стає дефрагментованим і спрощеним, де суспільні процеси сприймаються як повне й абсолютно істинне спотворення реальності і тим самим неминуче її спотворює. Люди загалом проживають період, коли «здебільшого панує світоглядна парадигма лібералізму, філософії життя і постмодернізму, які шукають істину не у розумі, а окреслюють контури і детермінанти життя на підсвідомому і надсвідомому рівнях. Але ж відомо, що раціональні прояви суспільного життя можуть формуватися лише завдяки науці, шляхом звернення до філософії розуму – у формі колективного розуму людства» (Нерсесян 2013). Отже, щоб змінювати систему у напрямку сталого розвитку, людство має змінюватися, адже лише змінюючи себе, можна змінити цей світ. На початку третього тисячоліття, коли відбувається зміна епох, є відчуття руйнації світу, тому є запит на нові знання, оскільки для людини стає важливим не просто вижити, але жити гідно.

Очевидно, теорія сталого розвитку, в основному, пов'язана з інтерпретацією цього суспільного феномену. Проблема вбачається більшою мірою у категорійному полі соціальної філософії. Аналіз її показує, що чимало існуючих підходів до трактування даного феномену більшою чи меншою мірою є далекими від істинного розуміння стійкості як упорядкованого, гармонійного розвитку суспільства та співмірної і взаємоузгодженої еволюції людини і природи. Частіше науковці обґрунтовують можливість реалізації сталого розвитку шляхом актуалізації його економічної складової, що нібито дозволить задовільнити потреби теперішнього і майбутніх поколінь на кількісно і якісно новому рівні, забезпечуючи при цьому збереження природної основи планети та навколишнього середовища загалом. Але, на думку сучасних філософів і соціологів, важливо збагнути, що тільки економічним піднесенням, яке спирається на розвиток інформаційного суспільства та техніко-технологічних інновацій, скоріше за все забезпечити сталий розвиток суспільства неможливо. Натомість, без усвідомлення «розумних потреб» людини через адекватну взаємоеволюцію техносфери та антропосфери, численні новації та інновації в інформаційно-технократичному суспільстві виглядатимуть лише абстрактними досягненнями людства.

Сталий розвиток є можливим лише завдяки еволюції людських ідей і цінностей, за рахунок розумних потреб людини та рівня її духовності. Вочевидь, в основі фундаменту сталого суспільного розвитку має бути система цінностей і моралі, тому визначальною умовою формування людської свідомості та суспільного колективного розуму є необхідність переорієнтації людства від матеріально-речового до духовно-ціннісного виміру буття, потреби утилітарно-гедоністського порядку мають бути витіснені імперативами морально-ціннісного розвитку, внаслідок чого можлива трансформація особистості, осягнення нею тривимірної гармонії людського буття, яка

передбачає гармонію людини із самою собою, із суспільством та гармонію її з природою. Отже, необхідністю сталого суспільного розвитку є «утвердження в суспільстві високої моральної свідомості, яка чітко дозволяє людині усвідомити на рівні своєї внутрішньої сутності баланс потреб людини і суспільства, гармонію між індивідуалізмом і колективізмом, об'єктивізмом і суб'єктивізмом, егоїзмом і альтруїзмом. Усвідомлення суспільних цінностей може бути лише через розум» (Лелеченко 2017). Адже розум є адекватним відображенням діалектичного реалізму, осягненням сутності, а дійсність – це співпадіння сутності та існування (Лелеченко 2017).

Філософія діалектичного реалізму, здійснюючи синергетичний синтез існуючих цивілізаційних світоглядних парадигм, може забезпечити гармонію буття, яка на думку давньогрецького мислителя Геракліта, передбачає внутрішню єдність, сходження, погодженість, уподібненість, урівноваженість. У філософії мислителя центральне місце належить справедливості, як принципу загального вселенського устрою. Суспільна справедливість – загальна моральна санкція спільного життя і співіснування людей; те, що виражає збалансованість і гармонійність, мірну визначеність всього суцього. Г. В. Ф. Гегель відмічав, що міра є якісно визначеною кількістю. У філософії поняття міри тісно пов'язане із категорією справедливості, яка є критерієм тої міри (Лелеченко 2017). Будь-яке порушення міри спричинає несправедливість, внаслідок чого запускаються деструктивні перетворення, які зрештою призводять до суспільного занепаду. Так, у контексті порушення міри системи соціально-економічної рівності, марнославне багатство є настільки ж небезпечним, як і безпросвітні злидні. І перше і друге – явища негативні, які шкодять гармонійному сталому розвитку.

Внаслідок суспільно-політичних, соціально-економічних еволюційних та революційних процесів, натхненних різними ідеологіями, світ у глобальному сенсі поділився на країни «різного гатунку». Сьогодні МВФ поділяє країни на розвинені (39) та ті, що розвиваються (85). Розвиненими вважаються країни, які володіють високою якістю життя людей, розвиненою економікою і передовою технологічною інфраструктурою; такими, що розвиваються, є країни, які ще не за всіма пунктами досягли потрібного розвитку. ООН додає до цієї класифікації ще й «нерозвинені» (найменш розвинені) країни (46) (NONEWS, Електронний ресурс). Пітер Сінгер наводить дані ЮНЕСКО: щорічно майже 10 мільйонів дітей віком до п'яти років помирають через те, що їхні сім'ї надто бідні й не можуть отримати допомогу; сотні тисяч дітей, які щороку помирають від кору, могла б урятувати вакцина, одна доза якої коштує менше долара. В той самий час, рівень життя розвинених країн Заходу, зокрема США, досяг максимального рівня життя в історії цивілізації. Рівень споживання в таких суспільствах часто є надмірним, про що свідчать дані проведеного на замовлення уряду США дослідження – 14 % побутового сміття – це

нормальна непрострочена упакована їжа. Американці щороку викидають їжі на 100 мільярдів доларів. Вражає той факт, що в США навіть найбідніша 5-та частина населення витрачає на їжу тільки 16 % своїх доходів, у той час як в Нігерії ці витрати сягають 73 % (Singer 2018, 19). Такі неймовірні розриви на глобальному рівні пов'язані з питаннями економічної справедливості, які теоретично обґрунтовуються науковцями, але практично не можуть бути ними вирішені.

Водночас на існуючі проблеми звертають увагу міжнародні організації, метою яких є вирішення проблем бідності, голоду, інфекційних захворювань та подолання інших викликів найбіднішої частини планети. Ще один цікавий факт, який привертає увагу. У 2006 р. США, у середньому на рік жертвували на допомогу бідним країнам приблизно 18 центів із кожних 100 доларів свого внутрішнього валового продукту, тоді як за оцінками ООН, для подолання зазначених вище глобальних проблем на допомогу сталого розвитку потрібно 0,7 % від ВВП країни (Singer 2002, 180), тобто 70 центів із кожних 100 доларів У %-вому співвідношенні обсяг необхідних коштів є зовсім незначним порівняно з тим результатом, якого можна досягти, рятуючи десятки мільйонів життів. Сінгер наводить дані Giving USA 2008, найавторитетнішого дослідження американської благодійності «третина грошей, які жертвують американці, йде релігійним організаціям, а ті витрачають їх на зарплату священникам, на будівництво і підтримку церков, синагог і мечетей. Якесь частина цих грошей – за найоптимістичнішими підрахунками, менше 10 % – іде на допомогу країнам, що розвиваються. Наступний за величиною сектор, куди спрямовують гроші, – це освіта, зокрема університети, коледжі та бібліотеки. І знову лише невеликий відсоток цих грошей іде на стипендії для студентів із країн, що розвиваються, або фінансування досліджень, які могли б допомогти в боротьбі з бідністю і хворобами» (Singer 2018, 39).

Важливо звернути увагу на те, що на фоні неймовірних багатств та інших благ, якими володіють успішні країни, на жаль, окрім констатування фактів смертей від голоду, інфекційних епідемій та інших лих, вони не поспішають допомагати навіть під егідою міжнародних організацій. Більше того, масштаби витрат на благодійність у США всередині країни є колосальними. Очевидно, що благодійники надають перевагу локальним або ж національним проблемам, а також часто зосереджують благодійні витрати на цілях украй спірних і необов'язкових, які на фоні скрути, в якій перебуває величезна кількість людей на планеті, не є екстремальними і не потребують екстреного вирішення (Singer 2018, 170). Виникає питання: що рухає людьми, які так легко закривають очі на кричущі проблеми глобальної несправедливості, витрачаючи свої статки на благодійність у сферах некритичної важливості? На це та низку інших питань такого стибу зробили спробу відповісти філософи ХХ та початку ХХІ століть: Пітер Сінгер, Ю-Кван Нг, Пітер Унгер, Френсіс Фукуяма та інші.

У 1972 р. австралійський філософ П. Сінгер опублікував есе «Голод, достаток і мораль» (Singer 1972), в якій він зазначив: «Якщо в наших силах запобігти чомусь поганому, не жертвуючи при цьому чимось порівняним... то з моральної точки зору ми повинні це зробити...» (Singer 2016, 6). Але як виміряти те, чим і скільки необхідно жертвувати? Філософ вважає, що жертвувати треба, «доки ми не досягнемо точки граничної корисності, тобто точки, в якій, даючи більше, людина або її сім'я втрачатимуть стільки ж, скільки виграють одержувачі їхньої допомоги» (Singer 2015, 13). Дане есе справило неабияке враження на всю світову моральну та політичну філософію, зацікавило і знайшло відгук в академічній спільноті, внаслідок чого у Сінгера з'явилися послідовники, які почали розвивати його утилітаристські ідеї, це економіст і філософ Ю-Кван Нг (Yew-Kwang Ng 2000) та Пітер Унгер «Жити високо і дозволити померти: наша ілюзія невинності» (Unger 1996). Схожі погляди мав один із найвпливовіших моральних філософів ХХ-ХХІ ст. Дерек Парфіт (Grimes 2017).

А вже на початку ХХІ ст. з'явилась низка ініціатив практичної реалізації ідей Сінгера, в яких він став безпосереднім учасником. Так, на початку 2000-х рр. А. Банерджі та Е. Дюфло, зайнялися дослідженням проблеми бідності на планеті, зокрема в питанні ефективності боротьби з цією проблемою за допомогою різних міжнародних механізмів. Висновок був сформульований Дюфло наступним чином: «Ми боремося з бідністю так, як середньовічні лікарі боролися з хворобами, ставлячи п'явки» (Duflo 2010). У 2003 р. науковці разом з колегами заснували організацію Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab, в межах діяльності якої змогли суттєво підвищити ефективність благодійної допомоги, впровадивши в боротьбу з бідністю метод рандомізованого контрольованого дослідження. 2007 рік став роком заснування аудиторської організації GiveWell (засновники Х. Карнофскі та Е. Хассенфельд), завданням якої було визначено проведення аудитів допоміжної діяльності благодійних організацій і фондів, з метою з'ясування її ефективності. В 2009 р. у Великобританії Т. Орд і В. Макаскілл створили організацію Giving What We Can, члени якої брали на себе зобов'язання витрачати на боротьбу з бідністю у світі не менше 10 % від свого доходу. У 2011 р. той же Макаскілл разом з Б. Тоддом заснував ще одну організацію – «80 000 годин», метою якої визначено проведення аналізу ефективності різних професій, враховуючи користь від них іншим людям, суспільствам, планеті.

Описані вище та ціла низка інших ініціатив сформувала потужний соціальний рух, метою і завданнями якого стало надання максимально ефективної користі нужденним по всьому світу. Усі ці ініціативи отримали узагальнену назву «ефективний альтруїзм», яка з 2012 року використовується у глобальних процесах із подолання бідності, голоду, епідемій тощо. Послідовники ефективного альтруїзму належать до різних галузей знань, серед яких виділяються філософський і практичний напрями. Адже

практична реалізація ефективного альтруїзму, яка має першочергове значення у вирішенні соціальних та інших проблем сталого розвитку, неможлива без фундаментального філософського обґрунтування його морального характеру.

Обговорення

Повертаючись до по праву визнаного засновника ефективного альтруїзму та найвідомішого прихильника утилітаристської традиції Пітера Сінгера, наведемо філософські підстави до визнання цінності цього феномену та необхідності його в реалізації теорії сталого суспільного розвитку. В рамках моральної філософії він піднімає надважливі проблеми сучасності, які стосуються соціальної справедливості та політико-правових аспектів організації суспільств. До основних праць П. Сінгера в даному контексті належать «Звільнення тварин» (Singer 2021), «Практична етика» (Singer 1993), «Один світ: етика глобалізації» (Singer 2002), «Життя, яке ви можете врятувати» (Singer 2018) та ін. В них автор дотримується утилітаристського стандарту, за яким етичні правила призначені для максимізації загального блага. Не намагаючись показати, як саме його примножувати, філософ вважає пріоритетним питання зниження страждань та їхню неприпустимість як очевидний факт. Підтвердження вірності цих прагнень він знаходить у різних філософських школах, спираючись на деонтологічний підхід у вирішенні проблем моралі та моральності, а також у духовній та релігійній сферах: «Я почну з припущення, що страждання і смерть через відсутність даху над головою, від нестачі їжі та медичної допомоги – це погано. Я думаю, що більшість людей погодяться з цим, хоча до одного й того ж погляду можна прийти різними шляхами» (Singer 2016, 6). Безліч наведених прикладів, які характеризують сучасний стан справ у світі, акцент на важливості індивіда в системі цінностей, сповідування рівноправності людей та справедливості у суспільних відносинах, а також недопустимість страждань, підводять П. Сінгера до висновку про необхідність нової етико-філософської концепції, якою може бути концепція ефективного альтруїзму, основними аспектами якої виступають моральні інтуїції та двохрівневий утилітаризм.

Філософ звертається до феномену моральних інтуїцій, враховуючи те, що «прихильники етичного інтуїтивізму – від британської моральної філософії XVIII сторіччя (Е. Шефтсбері, Ф. Хатченсон, Д. Г'юм, С. Кларк, Р. Прайс, Г. Сіджвік) і до наших днів (Р. Ауді, Д. Інок, М. Г'юмер, Д. Макнотон, Р. Шейфер-Ландау) – схильні бачити інтуїтивний чинник як засадовий для моралі» (Надурак 2018, 66). Причому, як зазначає В. Надурак, «розуміння інтуїції у цих авторів може суттєво різнитись. У сенсориалістській версії її потлумачують як своєрідне моральне почуття, а в інтелектуалістській – як самоочевидність головних моральних суджень» (Надурак 2018, 66). Однією з основних проблем, виявлених Пітером Сінгером, є специфіка моральних інтуїцій. Вони, зазвичай, блокують моральну поведінку людей, які перебувають на відстані один від одного, сприяючи при цьому

моральній поведінці у взаєминах із близькими людьми. Провівши низку досліджень, філософ робить висновок, що існуючі інтуїції є перешкодою для теорії глобальної справедливості, необхідної для сталого суспільного розвитку: «Поведінка, яка допомагала виживати й розмножуватися нашим пращурам, не принесе жодної користі ні нам, ні нашим нащадкам у сьогоdnшній, абсолютно зміненій ситуації. Навіть якщо якісь наші почуття або дії все ще пов'язані з виживанням і розмноженням, то, як визнавав сам Дарвін, це ще не означає, що вони правильні. В еволюції немає моральної складової» (Singer 2018, 76). В. Надурак наголошує, що, «на противагу інтуїтивізму, стає раціоналізм в етиці (Сократ, Платон, Кант, утилітаристи, Габермас, Роулз тощо). Слід зазначити, що інтуїтивізм та раціоналізм в етиці є дуже розмаїтими і спрямовані на вивчення як питання, якою є мораль (дескриптивний аспект), так і питання, якою вона повинна бути (нормативний аспект)» (Надурак 2018, 66).

Щодо утилітаризму, то філософія утилітаризму заснована на результаті, вважаючи «добром» усе, що примножує задоволення і зменшує страждання. За своєю суттю, утилітаризм є гедоністичною філософією, яку започаткував давньогрецький філософ Епікур. Цей філософський напрям орієнтований на забезпечення життя, в якому мінімізуються страждання, для найбільшої кількості людей. На перший погляд, це – прекрасна ідея. Хто не хотів би полегшити страждання всього людства? Але Біблія говорить, що сенс нашого буття криється в чомусь більшому, ніж просто в безпечному, повному щедрот житті. Якщо ми будемо прагнути задоволення в цьому житті, то втратимо більшу перспективу у сенсі вічного. Ісус казав, що той, хто живе багатствами цього життя, буде вкрай розчарований (Матвія 6:19). За словами Апостола Павла страждання цього життя не йдуть у порівняння зі славю, яку ми отримуємо у вічності (Коринтян 4:17). Тому люди повинні чинити так, щоб максимально збільшувати свою славу на небесах, а не на землі. П. Сінгер, як «відданий» утилітарист, також воліє дивитися на нормативний суспільний устрій з точки зору Всесвіту (The Point of View of the Universe) (Singer 2019, 9), піддаючи критиці властиві людині інтуїції. Філософ дуже добре розуміє, які проблеми створює спроба піти проти природи людини: «Деякі автори, зокрема Сіджвік і Урмсон, стверджували, що нам необхідно мати базовий моральний кодекс, який не надто далеко виходить за межі можливостей пересічної людини, інакше матиме місце загальне обвалення дотримання морального кодексу» (Singer 2016, 19).

П. Сінгер, разом з утилітаристом Р. Хеара, пропонує використовувати двохрівневий моральний підхід для встановлення справедливості в глобалізованому світі: у більшості життєвих ситуацій людина може керуватися «повсякденним моральним кодексом», в основі якого знаходяться моральні інтуїції; на глобальному рівні має діяти «універсальний моральний кодекс» за утилітаристським принципом.

Метою ефективного альтруїзму, як і в утилітаризмі, є максимізація кінцевого блага, для вимірювання якого

використовується математичний та економічний інструментарій для розрахунку необхідних ресурсів для вирішення проблем, що стоять перед людством. Приміром, економіст Дж. Сакс підрахував, що в 2001 р. для подолання межі бідності, потрібно було 124 млрд дол. Сукупний дохід 22-ох розвинених країн, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку, того року становив 20 трлн дол. Отже, внесок, необхідний для подолання бідності, становив 0,62 % від цього доходу, тобто всього 62 центи з кожних зароблених 100 дол. (Sachs 2005). Слід зазначити, що цей розрахунок передбачає рівний внесок усіх громадян успішних країн у боротьбу з глобальними проблемами. У той же час, філософ Кваме Ентоні Аппія у праці «Космополітизм» стверджує: «...якщо у світі живе багато людей, які не роблять свій внесок, – а це, безумовно, так, – то дивно вимагати від мене зруйнувати своє власне життя, щоб відшкодувати нестачу» (Singer 2018, 159).

П. Сінгер відкидає ідею оптимального інструменту на зразок податку, спрямованого на вирішення глобальних проблем сталого суспільного розвитку. Натомість його ідея полягає в тому, що людина добровільно має визначати свій максимально можливий для неї внесок у поліпшення цього світу. У ранній науковій праці «Голод, достаток і мораль» (1972 р.) філософ пише про існування «сильної» та «поміркованої» версії його теорії (Singer 2016). Сутність «сильної версії» полягає в тому, що одні люди мають жертвувати на користь інших такий обсяг ресурсів, що вестиме до співвідношення «граничної корисності» між ними. Такий підхід вимагає серйозних жертв. Однак філософ усвідомлює, що для більшості людей, особливо серед жителів розвинених країн, неприйнятно жертвувати чимось великим навіть задля благої мети справедливості у всьому світі. Саме тому він запропонував «помірковану» версію своєї теорії, згідно з якою люди мають спрямовувати наявні в них ресурси нужденним за правилом Р. В. Міллера: «...єдине, що повинно стримувати нас від збільшення суми пожертвувань, – це значне погіршення нашого власного життя, і цю межу переходити вже не треба» (Miller 2004).

Необхідно констатувати, що сьогодні вже недостатньо тільки благодійності та соціальної допомоги для вирішення глобальних проблем цивілізаційного та планетарного рівня; дотримання 10-ти заповідей також уже не в змозі покращити цей світ (Сільвестрова, Ситник 2019, 64). Традиційний альтруїзм та милосердя поступово і стрімко витісняється ефективним альтруїзмом, який уже оформився у нову філософію та соціальний рух, що в своїй діяльності керується доказами та раціональними міркуваннями, щоб визначити найефективніші способи принесення користі іншим. Важливо усвідомити, що цей рух – це не лише фінансові пожертвування, це є світогляд та спосіб життя, метою якого є привнесення раціональності у те, як люди проводять свій час та який напрям обирають для піклування про інших. Представники руху, вважаючи себе ефективними альтруїстами, завжди наголошують, що нічим не жертвують, а просто постійно думають про те, як творити добро, ведучи при цьому доволі комфортне життя. До таких

людей належать Ілон Маск, Сем Бенкмен-Фрід, Пітер-Тіль та Дастін Московіц.

Ефективний альтруїзм, по суті, – це науково-дослідна сфера з максимальною практичною реалізацією, яка використовує реальні факти та ретельні математичні розрахунки у розробці проєктів по максимальній допомозі нужденним. Успішні люди, використовуючи ці дані, зосереджують свої зусилля на найбільш перспективних рішеннях найактуальніших у світі проблем (Effective Altruism). Зазначимо, що філософія ефективного альтруїзму широко застосовується при визначенні пріоритетів наукових проєктів, компаній та політичних ініціатив, які, за оцінками, можуть рятувати життя, чи в інший спосіб, покращувати добробут людей на планеті. В ідеалі, як пише у своїй книзі «Розум на благо» В. Макаскілл, благодійність потрібно довірити професіоналам, які здатні створювати та пропонувати суспільству ефективні проєкти, що у свою чергу вимагає критеріїв та систем оцінки.

Філософські принципи ефективного альтруїзму підкреслюють неупередженість, нейтральність, економічну ефективність і контрфактичне мислення. Тут, на нашу думку, цінним є Моніторинг сталого розвитку як комплексна система систематичних спостережень, оцінювання і прогнозування стану соціального, економічного та екологічного аспектів розвитку суспільства в окремому регіоні або країні (Боголюбов 2018, 173). Матеріали «Порядку денного XXI століття» (Програма дій «Порядок денний на XXI століття» 2000) рекомендують контролювати перехід країни до сталого розвитку цільовими орієнтирами – індикаторами, які виражають через кількісні показники якості життя населення, рівень економічного розвитку та екологічної безпеки держави. Комісія зі сталого розвитку ООН (КСП), Світовий банк і Європейське Співтовариство розробили проєкт, який містить 134 індикатори сталого розвитку об'єднані у блоки економічних, екологічних, соціальних та інституціональних індикаторів. Так, до соціального блоку входять: тривалість життя; забезпеченість житлоплощею; інвестиції в охорону здоров'я й на соціальні цілі; боротьба з бідністю; демографічна динаміка та стабільність; поліпшення якості освіти, інформованості й виховання суспільства; захист і покращення здоров'я людей; поліпшення розвитку населених пунктів (Боголюбов 2018, 175). В той же час, в ООН розроблені інтегровані системи еколого-економічних показників, які можуть служити узагальнюючими або агрегованими індикатори сталого розвитку та використовуватись в ефективному альтруїзмі, це: індекс розвитку людського потенціалу; споживання чистої первинної продукції біоти; показник реального прогресу (Venetoulis, Cobb 2004); «екологічний слід» (Wackernagel, Rees 1996); індекс живої планети (Living Planet Report 2004); індекс екологічної сталості; індекс екологічного виконання (Pilot 2006); індекс щасливої планети (The Happy Planet Index 2006).

Сьогодні можна говорити про найпоширеніші практики ефективного альтруїзму, які засновані на виборі життєвого шляху «заробляти, щоб жертвувати», включають: фінансові пожертви значної частини свого заробітку; обрання кар'єрного шляху,

щоб працювати у сфері, яка приносить багато грошей; напряму (безпосередньо), як-то робота у ефективній благодійній організації. До найбільш актуальних та кричущих проблем, для вирішення яких працюють ефективні альтруїсти, належать глобальна бідність, добробут тварин, довготермінові ризики для виживання людства. Свідченням популярності, якої набуває ефективний альтруїзм, є те, що у 2019 році орієнтовно \$ 416 мільйонів було пожертвовано на ефективні благодійні організації, визначені рухом ефективних альтруїстів, що говорить про орієнтовне збільшення пожертв на 37 % щорічно, починаючи з 2015 року.

Висновки

Аналіз ідеї ефективного альтруїзму в контексті теорії сталого розвитку дав можливість з'ясувати причини його виникнення на ґрунті глобалізаційних процесів та надати йому соціально-філософське обґрунтування. Зроблено спробу віднайти відповіді на питання: Хто і скільки отримує допомоги від упровадження в життя ефективного альтруїзму? Як визначити найбільш ефективні способи з існуючих варіантів? Як визначити проблемні сфери та ступінь їх занедбаності? Які наслідки будуть від того, якщо людство не буде займатись цією справою? Наскільки успішним може бути ефективний альтруїзм при подоланні небезпеки та ризиків цивілізаційного та планетарного рівнів? Очевидно, дана тема є надважливою у розрізі тих подій і процесів, які переживає людство на даний момент. Тож констатуємо невичерпність її та потенційні потреби подальших досліджень.

Список літератури

1. By William Grimes Jan. 4, 2017. Derek Parfit, Philosopher Who Explored Identity and Moral Choice, Dies at 74 : веб-сайт URL : <https://www.nytimes.com/2017/01/04/world/derek-parfit-philosopher-who-explored-identity-and-moral-choice-dies-at-74.html>
2. Duffo E. 2010. Social Experiments to Fight Poverty : URL: https://www.ted.com/talks/esther_duffo_social_experiments_to_fight_poverty
3. Effective Altruism : URL : <https://www.effectivealtruism.org/articles/introduction-to-effective-altruism>
4. Kwame Anthony Appiah Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers (Issues of Our Time) : W. W. Norton & Company; Reprint edition (February 17, 2007), 224p.
5. Living Planet Report 2004. *Gland, Switzerland* : WWF, 2004. – P. 2-8.
6. Miller R.W. Beneficence, Duty and Distance. *Philosophy and Public Affairs*. Vol. 32, iss. 4. 2004. P. 357-383.
7. Pilot 2006 Environmental Performance Index. *New Haven, USA* : Yale Center for Environmental Law and Policy, 2006. 356 p.
8. Sachs J. D. The End of Poverty. *Economic Possibilities for Our Time*. New York. The Penguin Press, 2005. P. 288-309.
9. Singer P. *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals*. Sindbad, 2021. 448 p.
10. Singer P. Ethics in the real world. Sindbad, 2019. 400 p.
11. Singer P. Famine, Affluence and Morality, *Oxford, Oxford Univ. Press*. 2016, 120 p.
12. Singer P. Famine, Affluence and Morality. *Philosophy and Public Affairs*. Vol. 1, № 3. 1972. P. 229-243.
13. Singer P. One World : The Ethics of Globalization. New Haven : Yale Univ. Press. 2002. 272 p.
14. Singer P. Practical Ethics. 2nd ed. *Cambridge ; New York* : Cambridge Univ. Press. 1993. 395 p.
15. Singer P. *The Life You Can Save: Acting Now to end World Poverty*. ANO Portal «Takie dela», 2018. 224 p.

16. Singer P. *The Most Good You Can Do : How Effective Altruism is Changing Ideas about Living Ethically*. New Haven : Yale Univ. Press. XIII, 2015. 211 p.
17. The Happy Planet Index. *London: New Economics Foundation*, 2006. 56 p.
18. Unger P. Living High and Letting Die : *Our Illusion of Innocence*. New York : Oxford Univ. Press. 1996. 200 p.
19. Venetoulis J., Cobb C. The Genuine Progress Indicator 1950-2002 (2004, Update). Oakland, California: Redefining Progress, 2004. 22 p.
20. Wackernagel M., Rees W. Our Ecological Footprint : *Reducing Human Impact on the Earth*. Gabriola Island, Canada: New Society Publishers. 1996. 320 p.
21. Yew-Kwang Ng. Efficiency, Equality and Public Policy. With a Case for Higher Public Spending. London : Macmillan Press Ltd. 2000. 189 p.
22. Ашиток Н. І. Соціокультурний підхід до вивчення соціальної роботи. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. № 1 (27). С. 106-109.
23. Боголюбов В. М. та ін. Стратегія сталого розвитку : Підручник. К. : ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
24. Дротянко Л. Г. Концепції постмодерну: соціальний проєкт? Соціальне прогнозування? Утопія? *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія : Збірник наукових праць*. Вип. 1 (37). К. : НАУ, 2023. С. 5-10.
25. Лелеченко А. П. Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1649>
26. Надурак В. Два типи моральних рішень. *Філософська думка*. 2018. № 3, С. 66-78.
27. Нерсесян Г. А. Сталый розвиток починається в головах людей : соціально-філософські аспекти інтерпретації поняття. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць*. 2013. № 4 (20). С. 68-75.
28. Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття»: Пер. з англ. К.: Інтелсфера, 2000.
29. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. *Психологія і суспільство*. 2022. № 2. С. 49-65.
30. Сільвестрова О., Ситник О. Етико-філософські аспекти благодійності: чи ефективний «ефективний альтруїзм»? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 11(395). С. 62-67.
31. Суходуб Т. Д. Міф як концепт. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2024. № 1 (39) С. 79-85.
32. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики : *Словник*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
33. Фермеерс Е. Очі панди. *Філософське есе про довкілля*. Львів : Стрім, 2000.
34. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. К. : УРЕ, 1986. 800 с.

References

1. Grimes, William. 2017. "Derek Parfit, Philosopher Who Explored Identity and Moral Choice, Dies at 74." *The New York Times*, January 4, 2017. <http://surl.li/wwvpc>.
2. Duffo, Esther. 2010. "Social Experiments to Fight Poverty." *TED Talk*, Long Beach, CA, February. Video, 16 min., 40 sec. Posted February 12, 2010. <http://surl.li/wrdvq>.
3. Effective Altruism. n.d. "What Is Effective Altruism?" Accessed October 1, 2024. <http://surl.li/uhtasp>.
4. Appiah, Kwame Anthony. 2007. *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. Reprint ed. New York: W. W. Norton & Company.
5. WWF. 2004. *Living Planet Report 2004*. Gland, Switzerland: WWF, 2-8.
6. Miller, Richard W. 2004. "Beneficence, Duty and Distance." *Philosophy & Public Affairs* 32 (4): 357-383.
7. Yale Center for Environmental Law and Policy. 2006. *Pilot 2006 Environmental Performance Index*. New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy.
8. Sachs, Jeffrey D. 2005. *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time*. New York: The Penguin Press, 288-309.
9. Singer, Peter. 1975. *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals*. New York: Random House.

10. Singer, Peter. 2016. *Ethics in the Real World: 82 Essays on Things That Matter*. Princeton: Princeton University Press.
11. Singer, Peter. 2016. *Famine, Affluence, and Morality*. Oxford: Oxford University Press.
12. Singer, Peter. 1972. "Famine, Affluence, and Morality." *Philosophy and Public Affairs* 1 (3): 229–243.
13. Singer, Peter. 2002. *One World: The Ethics of Globalization*. New Haven: Yale University Press.
14. Singer, Peter. 1993. *Practical Ethics*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
15. Singer, Peter. 2009. *The Life You Can Save: Acting Now to End World Poverty*. New York: Random House.
16. Singer, Peter. 2015. *The Most Good You Can Do: How Effective Altruism Is Changing Ideas about Living Ethically*. New Haven: Yale University Press.
17. New Economics Foundation. 2006. *The Happy Planet Index*. London: New Economics Foundation.
18. Unger, Peter K. 1996. *Living High and Letting Die: Our Illusion of Innocence*. New York: Oxford University Press.
19. Venetoulis, Jason, and Clifford Cobb. 2004. *The Genuine Progress Indicator 1950-2002 (2004 Update)*. Oakland, CA: Redefining Progress.
20. Wackernagel, Mathis, and William Rees. 1996. *Our Ecological Footprint: Reducing Human Impact on the Earth*. Gabriola Island, Canada: New Society Publishers.
21. Ng, Yew-Kwang. 2000. *Efficiency, Equality, and Public Policy: With a Case for Higher Public Spending*. London: Macmillan Press.
22. Ashytok, Nadiia. 2018. "Sotsiokulturnyi pidkhid do vyvchennia sotsialnoi roboty" ["Sociocultural Approach to Studying Social Work"]. *Visnyk Natsionalnoho Aviatychnoho Universytetu. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (27): 106–109. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.27.13302>.
23. Boholiubov, V., ed. 2018. *Stratehiia staloho rozvytku [Sustainable Development Strategy]*. Kyiv: VTs NUBiPU.
24. Drotianko, Liubov. 2023. "Kontseptsii postmodernu: sotsialnyi proiekt? Sotsialne prohnozuvannia? Utopiia?" ["Theories of Postmodernity: Social Project? Social Forecasting? Utopia?"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatychnoho universytetu. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (37): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.37.17565>.
25. Lelechenko, Anzhela. 2017. "Fenomen poniattia 'stalyy rozvytok' ["The Phenomenon of the Concept 'Sustainable Development'"]. *Derzhavne Upravlinnia: Udoskonalennia ta Rozvytok, Public administration: improvement and development* 12. Accessed September 30, 2024. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>.
26. Nadurak, Vitaliy. 2018. "Dva typy moralnykh rishen" ["Two Types of Moral Decisions"]. *Filosofska Dumka, Philosophical Thought* 3: 66–78.
27. Nersesian, H. A. 2013. "Stalyi rozvytok pochynaietsia v holovakh liudei: Sotsialno-filosofski aspekty interpretatsii poniattia" ["Sustainable Development Begins in People's Minds: Socio-Philosophical Aspects of the Concept's Interpretation"]. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo, Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Political Science. Sociology. Law* 4 (20): 68–75.
28. United Nations. 2000. *Poriadok denniy na XXI stolittia: Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development*. Translated by the All-Ukrainian Public Organization "Ukraine. Agenda 21." Kyiv: Intelsfera.
29. Sartre, Jean-Paul. 2022. "Ekzystentsializm – tse humanizm" ["Existentialism Is a Humanism"]. *Psykhologhiia i Suspilstvo, Psychology & Society* 2: 49–65.
30. Silvestrova, O., and O. Sytnyk. 2019. "Etyko-filosofski aspekty blahodiinosti: chy efektyvnyi 'efektyvnyi altruizm'? [Ethical and Philosophical Aspects of Charity: Is 'Effective Altruism' Effective?]. *Naukovyi Visnyk Shkhidnoievropeiskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni Lesi Ukrainky, Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University* 11 (395): 62–67.
31. Sukhodub, Tetiana. 2024. "Mif yak kontsept" ["Myth as a Concept"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatychnoho universytetu. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1(39): 79–85. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18462>.
32. Toftul, Mykhailo. 2014. *Suchasnyi slovnyk z etyky: Slovnyk [Modern Dictionary of Ethics: Dictionary]*. Zhytomyr: Vydavnytstvo ZhDU imeni I. Franka.
33. Fermeers, E. 2000. *Ochi pandy: Filozofske ese pro dovkillia [Panda's Eyes: A Philosophical Essay on the Environment]*. Lviv: Strim.
34. Shynkaruk, Volodymyr, ed. 1986. *Filosofskyi slovnyk [Philosophical Dictionary]*. Kyiv: URE.

J. Humeniuk

EFFECTIVE ALTRUISM IN THE CONTEXT OF THE THEORY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Introduction. The 21st century saw the birth and implementation of effective altruism, grounded in humanistic and hedonistic philosophies, with a focus on practical application and impact. **The aim** is to analyze philosophical and socio-economic theories that contribute to sustainable social development in the context of globalization processes in the socio-economic and social life of mankind, as well as to determine the role and place of effective altruism in solving the problems of hunger, poverty, epidemics, etc. **Research methodology** covers historical-philosophical, scientific-systemic, hermeneutical approaches, as well as theoretical foundations of the dialectical approach to the interpretation of phenomena. **Research results.** Contemporary thinkers have proposed the theory of sustainable development as the most promising future ideology, aimed at ensuring civilizational progress and a decent life for all, addressing the failures of past ideologies to achieve balanced development. P. Singer argues that helping others is a moral duty, emphasizing that assistance should continue until it risks causing harm to the giver (Singer 2015, 13). This approach has inspired the philosophy of "effective altruism," a global movement since 2012, focused on maximizing aid to those in need and tackling poverty, hunger, and epidemics worldwide. **Discussion.** Singer's works emphasize the need for a new ethical and philosophical framework: effective altruism, rooted in moral intuitions and two-level utilitarianism. This concept defends rationalism in ethics, prioritizing moral guidelines derived from reasoning over intuitionism, and aims to minimize suffering for the greatest number of people. Effective altruism employs a two-tiered moral approach: an "everyday moral code" for personal decisions and a "universal moral code" for global challenges. As a philosophy and social movement, it focuses on evidence-based strategies to maximize impact, addressing issues such as global poverty, animal welfare, and long-term human survival through actions like financial donations, career choices, and working with effective charities. **Conclusions.** The analysis of the idea of effective altruism in the context of the theory of sustainable development made it possible to find out the reasons for its emergence on the basis of globalization processes and to provide it with a socio-philosophical justification. An attempt has been made to find answers to a number of questions concerning the ways of overcoming the dangers and risks of civilizational and planetary levels.

Keywords: *altruism, sustainable social development, globalization, humanism, morality, effective altruism, moral intuitions, utilitarianism.*